

**GIDA İŞLEME
MAKİNALARI
SANAYİİ RAPORU**

Gıda İşleme, ekonomik açıdan uygun yöntemleri kullanarak tarım ürününü yapısal, duyumsal ve besleyici özellikleri olan maddelere dönüştürmektir. Bu işlem içinde kullanılan tüm makine ve ekipman gıda işleme makineleri olarak tanımlanabilir. Gıda işleme makineleri, gıda işlemede işgücü verimliliğini artıran, maliyetleri düşüren, modern üretim teknolojilerinin kullanılmasını, işlemlerin zamanında ve insan sağlığına uygun şekilde yapılmasını sağlayarak ürün kalitesini ve verimini artıran önemli bir sanayi koludur. Ülkemiz özellikle 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren başlayan Sanayileşme Çalışmaları sırasında bu sektörde de başarılı olmuştur. Komşu ülkeler başta olmak üzere dünyanın pek çok ülkesine gıda ürünlerini işleme makinası ihracatı gerçekleştirilmektedir.

İlk yıllarda sadece ekmek fabrikalarında ekmek hamuru yapmak üzere başlatılan çalışmalar daha sonra şekerleme sektöründe yaygın ve geniş bir çalışma alanı bulmuştur. Gıda ihracatında uluslar arası standartların belirlenmesiyle birlikte Türkiye' nin de bu alanda yoğunlaşması önemli bir sanayi kolunun doğmasına neden olmuştur. Günümüzde irili ufaklı çok sayıdaki gıda ürünü işleyen tesis bu makine ve ekipmanlarını kullanır duruma gelmiştir.

“Standart Uluslararası Ticaret Sınıflandırması” esas alındığında sektör içerisine giren ürünlerin sınıflandırması aşağıdaki gibidir:

- Ekmek, Pasta, Bisküvi Fırınları. Elektriksiz
- Pastörize, Kondanse Etme vb. İşler için Cihaz, Tertibat
- Krema Ayırıcılar (Ekremözler)
- Süt Sağma Makinesi
- Sütçülükte Kullanılan Makine ve Cihazlar
- Sütçülükte Kullanılan Makine ve Cihazların Aksam, Parçaları
- Şarap, Meyve Suları vb. için Kullanılan Makine Cihazlar
- Şarap, Meyve Suları vb. Makinelere Ait Aksam, Parçalar
- Tohum, Hububat, Baklagil Temizleme Makine ve Cihazları
- Hububat Baklagilin Öğütülmesi, İşlenmesi İçin Makine Cihazlar
- Tohum ve Tane İşleme Makinenin Aksam, Parçaları
- Ekmek, Pasta, Bisküvi, Makarna vb. imali için Makine Cihazlar
- Şekerleme, Kakao/Çikolata İmali için Makine ve Cihazlar
- Şeker İmaline Mahsus Makine ve Cihazlar
- Biracılığa Mahsus Makine ve Cihazlar
- Kümes Hayvan Etlerini Hazırlayan Makine ve Cihazlar
- Sebze, Meyve ve Kabuklu Yemişlerin Hazırlanmasına Mahsus Makine ve Cihazlar
- Yiyecek-İçecek Sanayinde Kullanılan Diğer makine cihazlar
- Yiyecek, İçecek Sanayi Makine ve Cihazlarının Aksam Parçaları
- Hayvansal/Bitkisel Katı/Sıvı Yağların Çıkarılmasına Mahsus Makine ve Cihazlar

Türkiye, gıda üretimi yönünden kendi kendine yeten dünyanın sayılı ülkelerinden biridir. Türkiye, son yıllarda Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinde en büyük tarım ürünleri üreticisi ve ihracatçısıdır. 2005 yılında, Türkiye'nin toplam ihracatının yaklaşık % 10 'una tekabül eden tarım ve gıda ürünleri toplam ihracatı 7.7 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Ekmeğin Türkiye'de temel gıda maddesi olması nedeniyle, Türk tarımında tahılın büyük önemi vardır. Ayrıca, Türkiye'nin bakliyat üretimi yapan ülkeler arasında kayda değer bir yeri ve dünya ticaretine hakim olma potansiyeli vardır. Türkiye, ürettiği 80 çeşit taze sebze ve meyvenin 50 çeşidini ihraç etmektedir. Türkiye'de fındık ve diğer kuru meyve üretimi oldukça yüksektir ve bu ürünlerin çoğunda (fındık, kayısı, kuru üzüm vs.) Türkiye dünya pazarlarında hakim konumdadır. Türkiye'nin büyük tarım potansiyeli, konservesi yapılan geniş sebze ve meyve tarımını doğurmuştur. Türkiye'de hızlı büyüyen gıda sanayi sektörlerinden biri de dondurulmuş sebze ve meyve sanayidir. Türkiye, tarımsal potansiyelinin avantajıyla, bitkisel yağ üretiminde de kalite ve miktar yönünden diğer ülkeler arasında önemli bir yere sahiptir. Teknolojideki gelişmeler ve son yıllarda artan yatırımlar ile, şekerleme, çikolata ve kakao ürünleri, pasta ve bisküvi sektörleri Türk gıda sanayinde büyük gelişme gösteren sektörlerdir.

Güçlü tarım potansiyelimiz ve büyük gıda sanayimiz, artan endüstrileşme ve kentleşmeye paralel olarak değişen yaşam biçimimiz ve damak tadımız, yükselen gelir düzeyi ve yemek hazırlama ayrılan sürenin azalması güçlü bir gıda işleme sanayi doğurmuştur. Gelişen ve büyüyen gıda işleme sanayi, Türkiye'de gıda işleme makine ve ekipmanı sanayinin de gelişmesini hızlandırmıştır. Günümüzde, Türk gıda işleme makine ve ekipmanı sanayi Orta Doğu, Kuzey Afrika, Balkanlar, Baltık ve Orta Asya'daki en modern sanayidir. Ayrıca, gıda işleme makine ve ekipmanı sanayinin Güneydoğu Anadolu Projesi'nin (GAP) ilerlemesi ve tamamlanmasıyla birlikte daha da gelişmesi beklenmektedir. GAP projesinde hedef Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni tarımsal üretime dayanan bir ihracat merkezi haline getirmektir.

Projenin nihai hedeflerinden biri halihazırda 183 bin hektar olan GAP Bölgesi'ndeki sulanan arazi miktarının 1,7 milyon hektara çıkarmaktır. Bunun sonucunda bölgede üretilen ürün çeşidi ve miktarında ciddi artışlar olacaktır. Tüm bu gelişmelerin yardımıyla Türk gıda işleme makine ve ekipmanı sanayinin kapasite, kalite ve ürün çeşitliliğini arttırarak Türk makine sanayinin ana sektörleri arasında önemini artırması beklenmektedir.

Türk gıda işleme makine ve ekipmanı sanayi, gıda işleme sanayi için gerekli her tür makine ve ekipmanı yedek parçaları üretmektedir. Gıda işleme makine ve ekipmanı üretici firmaların çoğu İstanbul, Konya, Ankara, Gaziantep ve

İzmir’de yerleşiktir. Firmalar, elle kullanılabilen temel modellerin yan ısıra yüksek teknoloji, otomatik makine ve ekipman da üretebilmektedirler. Gıda maddelerine artan talep nedeniyle gıda üreticisi firmalar üretim hatlarına yeni teknoloji ürünü daha verimli makine ekleyerek üretimlerini artırmaktadırlar. Gıda işleme makine ve ekipmanı üretici firmalar daha karmaşık makinelere olan bu talebi karşılamak için ortak yatırımlara ve ARGE faaliyetlerine odaklanmaktadır.

CE işareti, Avrupa Birliği’nin, teknik mevzuat uyumu çerçevesinde hazırlanan Yeni Yaklaşım Direktifleri kapsamına giren ürünlerin bu direktiflere uygun olduğunu ve gerekli bütün uygunluk değerlendirme faaliyetlerinden geçtiğini gösteren bir Birlik işaretidir. CE işareti, ürünlerin amacına uygun kullanılması halinde insan can ve mal güvenliği, bitki ve hayvan varlığı ile çevreye zarar vermeyeceğini, diğer bir ifadeyle ürünün güvenli bir ürün olduğunu gösteren bir işarettir. CE işareti, Avrupa Birliği’nin uyulması mecburi olan mevzuatı kapsamında yer alan bir işaret olduğu için AB üyesi ülkelerde ve Türkiye’de piyasaya arz edilecek olan ürünlerin bu işareti taşıması zorunludur

Türkiye’ nin Dış Ticareti

İhracat

Makine imalat sanayinin önemli alt sektörlerinden biri olan ve yıllar itibariyle ihracatı artış eğiliminde olan gıda işleme makine ve ekipmanı sanayi, mevcut ihracat potansiyeli dikkate alındığında Türkiye için özel bir öneme sahiptir. Türkiye’nin toplam ihracatı dikkate alındığında makine imalat sanayinde ihracat artışı gözlemlenmektedir. Makine ihracatının, toplam ihracat içindeki payı % 7’dir. 2005 yılında makine imalat sanayi ihracatı, 2004 yılına göre %27 artarak 5.233 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2005 yılında, toplam makine ihracatımızın %2,6’sını oluşturan gıda işleme makine ve ekipmanı ihracatımız 140 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye, 2005 yılında başlıca tohum, hububat ve baklagilin temizlenmesi, öğütülmesi ve işlenmesine mahsus makine, tohum ve tane işleme makineleri aksam, parçaları ile ekmek, pasta, bisküvi, makarna vb. imali için makine cihazlar yiyecek, içecek sanayi makine ve cihazlarının aksam parçaları ihraç etmiştir. Sektörde, 1990 yılına kadar iç piyasaya yönelik üretim yapan Türk firmaları, 1990 sonrası dış pazarlara yönelerek yaklaşık 125 farklı ülkeye ihracat gerçekleştirmektedirler. 2005 yılında, Türkiye’nin başlıca ihracat pazarları, Suudi Arabistan, Kazakistan, Rusya Federasyonu, Irak, Azerbaycan, Romanya, Tunus, Suriye, Mısır, İran, ve Cezayir ‘dir. Firmaların yüksek mühendislik becerileri, ürün esnekliği, ürün geliştirme ve adaptasyonu yetenekleri ile satış sonrası servis gibi faktörlere verdikleri önem, Türk yapımı gıda işleme makine ve ekipmanının ihracatının artan oranda devamını sağlamıştır.

Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin Gıda İşleme Makine ve Ekipman İhracatı

ÜLKE ADI	2003	2004	2005
Suudi Arabistan	762.560	848.891	15.205.838
Kazakistan	8.143.958	4.711.353	12.295.536
Rusya Fed.	6.299.220	5.500.426	7.709.213
Irak	1.395.104	7.861.009	7.497.981
Azerbaycan Nahç.	2.025.055	3.894.994	6.384.632

(Değer: ABD \$)

Dünya Ticareti

ihracat

2001 yılında 9.8 milyar dolar olan dünya gıda işleme makine ve ekipmanı ihracatı 2004 yılında 15.3 milyar dolara yükselmiştir. 2004 yılı dikkate alındığında gıda işleme makineleri ve ekipmanı ihracatının dünya ihracatı içindeki payı % 0,17'dir. Gıda işleme makine ve ekipmanı sektöründe dünyada ihracatı en çok yapılan ürün pastörize etme ve yoğunlaştırmada kullanılan makinedir. Bu sektörde, 2004 yılında yapılan ihracatın % 31'ini pastörize etme ve yoğunlaştırmada kullanılan makine oluşturmuştur. Yiyecek, içecek sanayi için kullanılan makine ve cihazların aksam parçaları, ekmek, pasta, bisküvi, makarna vb. imali için makine cihazlar ve etlerin hazırlanmasına mahsus makine dünya ihracatında bu sektörün diğer önemli kalemleridir.

Dünya gıda işleme makine ve ekipmanı ihracatında önde gelen başlıca ülkeler; Almanya, İtalya, Japonya, Hollanda, ABD, Fransa, Danimarka, İsviçre, ve İngiltere'dir. Almanya dünya gıda işleme makine ve ekipmanı ihracatı içinde % 20 pay ile birinci sıradadır. Toplam dünya gıda işleme makine ve ekipmanı ihracatı içerisinde Türkiye'nin payı % 0.6'dır.

İthalat

2001 yılında 6.3 milyar dolar olan dünya gıda işleme makine ve ekipmanı ithalatı 2003 yılında 15.3 milyar dolara yükselmiştir. 2004 yılı dikkate alındığında gıda işleme makine ve ekipmanı ithalatının dünya ithalatı içindeki payı % 0,17'dir. Dünyada gıda işleme makine ve ekipmanına olan talep yıllık %4.6 artışla 2006 yılında 21 milyar olarak tahmin edilmektedir. Gıda işleme makine ve ekipmanı sektöründe dünyada ithalatı en çok yapılan ürün grubu ihracatta olduğu gibi pastörize etme ve yoğunlaştırmada kullanılan makinedir. 2004 yılında dünyada pastörize etme ve yoğunlaştırmada kullanılan makine ithalatı 5.1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Yiyecek, içecek sanayi için kullanılan makine ve cihazlarının aksam parçaları, ekmek, pasta, bisküvi,

makarna vb. imali için makine cihazlar ve etlerin hazırlanmasına mahsus makineler dünya ithalatında önem arzeden diğer ürün gruplarıdır. Ayrıca, gelişmekte olan ülkelerde artan hayat standardı nedeniyle işlenmiş et ve deniz ürünlerine olan talep artacağından etlerin hazırlanmasına mahsus makine ve ekipmana olan talebin 2006 yılına kadar hızlı bir şekilde artması beklenmektedir. Ekmek, bisküvi, makarna vb. imali için kullanılan makine ve soğutma ekipmanlarına olan ithal talebinin de artacağı tahmin edilmektedir

Dünya gıda işleme makine ve ekipmanı ithalatının geçtiğimiz yıllardaki bölgesel dağılımı şöyledir;

Asya/Pasifik (%36.6), Batı Avrupa (% 22.1), Kuzey Amerika (%21.4), Latin Amerika (%7.7), Doğu Avrupa (%6.5), Afrika/Ortadoğu (% 5.7

2003 yılında dünya gıda işleme makine ve ekipmanı ithalatında önde gelen başlıca ülkeler;ABD, Çin, Almanya, Tayvan, Rusya Federasyonu, İngiltere, Japonya, Meksika ve İspanya'dır. ABD dünya gıda işleme makine ve ekipmanı ithalatı içinde % 13,4'lük pay ile birinci sıradadır. Toplam dünya gıda işleme makine ve ekipmanı ithalatı içerisinde Türkiye'nin payı %0,2'dir.